

ΔΥΟ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΝ ΡΩΜΗ:

Ἐν Ῥώμῃ συνήλθον τὸ παρελθὸν φθινόπωρον δύο Συνέδρια ἐπιστημονικὰ μὴ στερούμενα ἐνδιαφέροντος διὰ τοὺς ἀναγνώστας τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος, τὸ Γ' Διεθνὲς ἀρχαιολογικὸν Συνέδριον καὶ τὸ Γ' Διεθνὲς Συνέδριον τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης.

Ἀμφοτέρων τῶν Συνεδρίων τούτων μετέσχεν ἐπισήμως καὶ ἡ Ἑλλάς. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ παρέστησαν ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Πανεπιστημίου οἱ καθηγηταὶ κ. κ. Σπυρ. Π. Λάμπρος, Νικόλαος Γ. Πολίτης, Παναγιώτης Καββαδίας καὶ Γεώργιος Δέρβος, εἰς τούτους δὲ καὶ τὸν τμηματάρχην κ. Νικόλαον Μπαλάνον ἀνετέθη καὶ ἡ ἀντιπροσωπεῖα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Ἐν δὲ τῷ Συνεδρίῳ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης τὸ Πανεπιστήμιον ἀντεπροσωπεύθη διὰ τοῦ καθηγητοῦ Σπυρ. Π. Λάμπρου, ὅστις ἀντεπροσώπευσε καὶ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας μετὰ τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἐπιτετραμμένου τῆς Ἑλλάδος κ. Δημητρίου Κακλαμάνου. Μετέσχον δ' ἀμφοτέρων τῶν Συνεδρίων καὶ ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος Παρνασσὸς διὰ τοῦ Σπυρ. Π. Λάμπρου καὶ ἡ Χριστιανικὴ ἀρχαιολογικὴ εἰσαγγελία διὰ τοῦ αἰδουσιμωτάτου κ. Μιχαῆλ Ριβέλλη καὶ τοῦ κ. Σπυρ. Κ. Παπαγεωργίου.

Καὶ τὸ μὲν Διεθνὲς ἀρχαιολογικὸν Συνέδριον συνεδρίασεν ἀπὸ τῆς 25 Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς 3 Ὀκτωβρίου, διηρημένον εἰς δώδεκα τμήματα, ἐνωθέντα ἐν ὅλῳ εἰς ἐννέα.

Κατὰ τὴν πρώτην προκαταρκτικὴν συνεδρίαν τοῦ ἀπογεύματος τῆς 25 Σεπτεμβρίου ἠγγέλθη ὑπὸ τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπείας ἢ ἐπίσημος ἐναρξίς ὡς γενησομένη τὴν πρωίαν τῆς ὑστεραίας ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, παρεκλήθησαν δ' οἱ ἐν τῇ συνεδρίᾳ παρόντες ἐπίσημοι ἀντιπρόσωποι, ἀνερχόμενοι εἰς πολλὰς δεκάδας, ὅπως προβῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν ῥητόρων, ὅτινες ἔμελλον νάντιφωνήσωσιν ἐκ μέρους τῶν ξένων ἀντιπροσώπων

εἰς τὸν Δήμαρχον τῆς Ῥώμης, τὸν Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας καὶ τὸν Πρόεδρον τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπείας. Ἀποχωρησάντων δὲ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπείας ταύτης, οἱ ἀντιπρόσωποι ἀνέθηκαν τὴν προεδρίαν τῆς συσκέψεως εἰς τὸν Σπυρ. Π. Λάμπρον. Γενομένης δ' ἀποφάσεως, ὅπως εἰς μόνον τῶν ἀντιπροσώπων ἀντιφωνήσῃ ἐκ μέρους ἀπάντων, ἐξελέχθη βοῆ ὡς βήτωρ ὁ αὐτὸς Σπυρ. Π. Λάμπρος.

Τὴν δὲ ὑστεραίαν, 10 π. μ., ἐτελέσθη ἐν τῷ Καπιτωλίῳ ἡ ἐπίσημος συνεδρία τῶν ἐγκαινίων τοῦ Συνεδρίου, παραστάντων ὀκτακοσίων περίπου συνέδρων καὶ πολλῶν ἐπισήμων κεκλημένων. Μετὰ δὲ τοὺς λόγους τοῦ Δημάρχου Ῥώμης κ. Nathan, τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Credaro καὶ τοῦ Γενικοῦ ἐφόρου τῶν μουσείων καὶ ἀνασκαφῶν καὶ Προέδρου τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπείας κ. Κορράδου Ricci ἔλαβε τὸν λόγον Ἰταλιστὴ ὁ Σπυρ. Π. Λάμπρος.

Ὁ λόγος αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ ἑξῆς:

«Εἶνε τιμὴ μου, ἅμα δὲ καὶ ζωηρὰ εὐχαρίστησις ἡ ὑποχρέωσις νὰ ἐκτελέσω τὴν ἐντολὴν ἣν μοι ἐνεπιστεύθη ἡ ὀλομέλεια τῶν ἀντιπροσώπων ἐν τούτῳ τῷ Συνεδρίῳ, ἀναθέντων μοι νὰ ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας αὐτῶν εἰς τὴν ἐπίσημον ἀντιπροσωπείαν τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς πόλεως Ῥώμης ἐπὶ τῇ γενομένῃ εἰς ἡμᾶς δεξιώσει.

«Ἐν χρόνῳ καθ' ὃν πολλοὶ ἄρχονται ἐκδηλοῦντες τὴν σκέψιν, ὅτι εἶνε οἰοναὶ ὑπερκορεῖς Συνεδρίων, ὑπάρχουσι δὲ καὶ οἱ προτιμῶντες νὰφίστανται αὐτῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τὸ αὐτὸ περὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν Συνεδρίων. Εἶνε δ' ἀπ' ἐναντίας παράδοξον πῶς μόνον κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη οἱ ἐρευνηταὶ τῆς τέχνης καὶ τῶν θεσμῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἔσχον εὐκαιρίαν νὰνακοινῶσιν ἐν εἰδικαῖς συνελεύσεσι τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν, νὰ προνοῶσι περὶ τῶν μέσων τῆς διαδόσεως καὶ τῆς προόδου τῶν ἰδίων μελετῶν καὶ, τὸ κυριώτερον, νὰ ἐπαναθλέπωσιν ἀλλήλους καὶ γνωρίζωσιν ἀλλήλους προσωπικῶς, καρπούμενοι ἐντεῦθεν τὴν ἀλληλεγγύην ἐκείνην καὶ φιλοῦντα

τῶν σχέσεων, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ἀριστον κέντρον τῶν ἐπισημόνων.

«Ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῷ 1895 ἔδωκαν τὸ πρῶτον εἰς ἀλλήλους τὴν δεξιάν οἱ ἀρχαιολόγοι σύμπαντος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου οἱ συνελθόντες ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τῇ προσκλήσει τῆς Ἑλλάδος. Τὸ δεύτερον δὲ συνήλθομεν τῷ 1909 ἐν τῇ Αἴγυπτῳ τῇ τῶσον ἐνδιαφερούσῃ ἕνεκα τῶν ἀρχαίων μνημείων τῶν χρόνων τῶν Φαραῶ καὶ τῶν Ἡτολεμαίων καὶ τῶν θαυμασιῶν καλλιτεχνημάτων τῶν ἀραβικῶν μέσων αἰώνων.

Ἦτο δὲ πολὺ φυσικὸν νὰ δώσωσιν οἱ σύναδροι τοῦ Καίρου τὴν τρίτην συνέντευξιν ἐν Ῥώμῃ. Εἶνε αὕτη ἡ αἰωνία πόλις ἡ ἰδρύσασα τὸ ἀπέραντον παγκόσμιον κράτος, τὸ κέντρον οὐ μόνον ἀπάσης τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς δυνάμεως τῶν πολιτικῶν θεσμῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἀλλὰ καὶ παντὸς ὅτι εἶχε παραγάγει μέγα ὁ ἀρχαῖος πολιτισμός.

«Εἶνε ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰταλίας ἐκεῖνη, ἣτις ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ νέας Ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν κατώρθωσε νὰ παράσχωι εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς μελέτας ἀνάπτυξιν θαυμασίαν ἐν γῆ, ἣτις διατηρεῖ τὰς ἀναμνήσεις παρελθόντος ἀνερχομένου εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους καὶ παρουσιάζει ἀπάσας τὰς φάσεις τοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων μέχρι τῶν ἡμερῶν, καθ' ἃς ὁ ἀρχαῖος κόσμος ὑπὸ τὴν πνοὴν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἤρχιζε μεταμορφούμενος εἰς τὸν νέον κόσμον, ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ἐν ἣ ὑπῆρχον πλεῖσθ' ὅσα πρὸς συντήρησιν, πρὸς ἀποκάλυψιν, πρὸς μελέτην, πρὸς μετάδοσιν εἰς τὴν διεθνή ἐπιστήμην. Τὸ καθήκον δὲ τοῦτο πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ὅπερ διὰ τὴν Ἰταλίαν ἦτο συγχρόνως δόξα ἐθνική, ἐξεπλήρωσεν ἡ Ἰταλία μετ' ἀγάπης καὶ ἐμπειρίας. Παρῆλθον ἤδη ἀπὸ μακροῦ οἱ χρόνοι, καθ' οὓς αἱ ἀνασκαφαὶ ἦσαν τυχαῖαι ἢ περιωρίζοντο εἰς τὴν ἀνεύρεσιν ἀντικειμένων πολυτίμων καὶ δὲν ἐξετελοῦντο χάριν τοῦ πολλῷ ἀνωτέρου σκοποῦ τῆς ἐξερευνησεως πολλαπλῶν ζητημάτων, ἅτινα σήμερον προβάλλουσιν ἑαυτοῖς οἱ ἐρευνηταί. Σήμερον ὅλη ἡ Ἰταλία εἶνε εὐρὺ πε-

δίον ἐρευνῶν, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἀπορρεῖ ποῦ πρῶτον νὰ στραφῇ.

«Καὶ ἡ μὲν προϊστορία καὶ αἱ terramare ἀνάγουσιν ἡμᾶς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐν σχέσει πρὸς τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν. Ἀνασκαφαὶ δ' οἶαι αἱ τῆς Σαρδοῦς ἀποκαλύπτουσι κόσμον ἴδιον καὶ πρωτόγονον. Καὶ ἔπειτα ἀνὰ τὴν Τυρρηνίαν, τὴν Ῥώμην, τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα καὶ τὴν Δικελίαν ἐμφανίζονται αἱ τρεῖς ἐξοχώταται φάσεις αἱ παραχθεῖσαι ἐπὶ τοῦ ἰταλικοῦ τούτου ἐδάφους, ὁ τυρρηνικὸς πολιτισμὸς, ὁ ῥωμαϊκὸς πολιτισμὸς, ὁ ἐλληνικὸς πολιτισμὸς. Φυσικὴ δὲ καταστροφή, μεταβληθεῖσα οἶονεῖ εἰς ἀπροσδόκητον εὐεργέτημα χάριν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης, ἤγαγεν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν μικροῦ, ἀλλὰ σπουδαιοτάτου μέρους τοῦ Ἡρακλείου καὶ τῆς Πομπηίας ἐκεῖνης, πρὸς ἣν δὲν δύνανται νάντιπαραβληθῶσιν ἡ Πριήνη καὶ ἡ Δήλος ὁμοῦ λαμβανόμεναι. Ἐπειτα δ' ἐν μέσῳ τῶν μεγαλοπρεπῶν κτισμάτων τῆς αὐτοκρατορικῆς Ῥώμης προσετέθη εἰς τὰ θαυμάσια αἰώνων ὄλων ἄλλος κόσμος, ὅστις ἐδέησε νὰ μείνῃ ἐπὶ χρόνον μακρὸν ὑποχθόνιος πρὶν ἢ δυνηθῇ νὰ ἐξέλθῃ νομίμως ἐκ τοῦ σκοτοῦς τῶν κατακομβῶν εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἰταλικοῦ ἡλίου.

«Ἀπάντων τούτων τῶν θησαυρῶν, ἀπάσης ταύτης τῆς ἀπαραμίλλου μακραίωνος κληρονομίας φρουρὸς ἐλευθεριώτατος ἀνεδείχθη ἡ νέα Ἰταλία.

«Οἱ ἀρχαιολογικοὶ αὐτῆς νόμοι, αἱ ἀρχαὶ αἱ διευθύνουσαι τὰς ἀνασκαφὰς, ἡ ὀργάνωσις τῶν μουσείων αὐτῆς κατέστησαν ὁσημέραι ὠφελιμώτερα καὶ διδακτικώτερα ἅπαντα ἐκεῖνα τὰ κειμήλια ὅσα ἠδυνήθησαν νὰ σωθῶσι διὰ μέσου τῶν αἰώνων χάριν τῆς μελέτης τῆς ἀρχαιότητος.

«Τίς λοιπὸν ἄλλη ἔδρα συνεδρίου ἀρχαιολογικοῦ θὰ ἰδύνατο μετὰ τὰς Ἀθήνας καὶ τὸ Κάϊρον ἐκλεγομένη νὰ προτιμηθῇ τῆς πόλεως ταύτης, ἣτις συνενόει ἐξ ἑνὸς μὲν τὰ μεγαλειότατα τῶν ἀριστοτεχνημάτων τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχαιότητος, ἐξ ἑτέρου δὲ τοὺς ὀβελίσκους τῆς ὑπὸ τῆς Ῥώμης ὑποταχθείσης Αἰγύπτου καὶ ἅμα μεταξὺ τῶν περικαλλεστάτων ἐκ τῆς ἐλληνικῆς γῆς

μεταναστῶν, μεταξύ τῶν ἀθανάτων ἐκγόνων τῆς ἑλληνίδος τέχνης τὸν Ἀπόλλωνα ἐκείνον τοῦ Μπελθεδέρε, ὅστις εἶνε μονονουχὶ διδυμὸς ἀδελφὸς τοῦ νεαροῦ θεοῦ τῆς Ἄλτεις τῆς Ὀλυμπίας;

« Ἄν τοιοῦτοι λόγοι καθιστάνουσι σήμερον προσφιλεῖ εἰς πάντας τοὺς συνέδρους τὴν ἔλευσιν αὐτῶν εἰς τὴν Ῥώμην, δι' ἡμᾶς, ἐπιτραπήτω ἡ ἔκφρασις τῶν ἰξίων ἡμῶν συναισθημάτων, δι' ἡμᾶς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἑλλάδος ἢ συμμετοχὴ εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο ἔχει τι τὸ ἔτι γλυκύτερον.

« Ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ταῖς μεσταῖς ἀγωνίαις διὰ τὸ πάτριον ἡμῶν ἔδαφος ¹ (ἐπειρημίαι, χειροκροτήματα καὶ ζωηρόταται ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος) ἀνευρίσκομεν ἐνταῦθα τὴν εἰρήνην ἐκείνην, τὴν ὀλυμπιακὴν ἐκείνην ἐκεχειρίαν τὴν προσερχομένην ἐκ τῆς ἐπανόδου εἰς τὰς ἀναμνήσεις τῆς ἐνδόξου Ἑλλάδος τοῦ παρελθόντος καὶ τῆς ἀρχαιότητος ἕλης, ἣτις ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς ἰδιάζουσαν λατρείαν. Ἐνταῦθ' ἀπολαύομεν τῆς γαλήνης ἐκείνης τῆς ψυχῆς, ἣτις, παραμερίζουσα πᾶσαν ἄλλην μέριμναν, ἀφοσιούται μόνον εἰς τοὺς ὀρίζοντας τῆς διεθνούς ἐπιστήμης, τῆς ἀπαρασαλεύτου ταύτης θεματοφύλακος παντὸς ἠθικοῦ ἀγαθοῦ, τῆς ἀκαταπονήτως προαγούσης τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν». (Ἐτελεύτηια χειροκροτήματα).

Ἐἶτα δ' ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας ἀπεφασίσθη ἡ ἀποστολὴ τηλεγραφήματος πρὸς τὴν Α. Β. Ὑψηλότητα τὸν Διάδοχον Κωνσταντῖνον ὡς πρόεδρον τῆς διηνεκοῦς ἐπιτροπῆς τῶν ἀρχαιολογικῶν Συνεδρίων τῆς ὑπὸ τοῦ Β' ἐν Κάρφῳ Συνεδρίου κατασταθείσης. Παρέδωκε δ' ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας εἰς τὸν Σπυρ. Π. Λάμπρον χρυσοῦν μετάλλιον τοῦ Γ' Συνεδρίου, ὅπως ἐγχειρίσῃ αὐτὸ εἰς τὸν Διάδοχον.

Ἐκ τῶν ἐπισήμων ἀντιπροσώπων τῆς Ἑλλάδος εἰ μὲν κ. κ. Νικόλαος Γ. Πολίτης καὶ Σπυρ. Π. Λάμπρος ἐξελέχθησαν πρόεδροι τοῦ δεκάτου τμήματος, τοῦ τῆς ἀρχαίας τοπογραφίας,

¹ ἔλεγε ἄρα δικταχθῆ, ἢ ἐπιστράτευσις, ἐπέκειτο δ' ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου.

μετὰ τῶν κ. κ. Ἀρθούρου Frothingham καὶ Βασιλείου Parvan ὁ δὲ κ. Παναγ. Καββαδίας τοῦ δεκάτου, τοῦ τῆς ὀργανώσεως τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας, μετὰ τῶν κ. κ. Φρειδερίκου von Duhn καὶ Φωσὴφ Hainpel.

Ἀνεκοίνωσαν δ' οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως τὰ ἑξῆς·

Γεώργιος Δέρβος Περὶ τοῦ φερομένου πρώτου ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Ἱεροθέου (γερμανιστί).

Σπυρ. Π. Λάμπρος Περὶ τῆς τοπογραφίας τῆς ἀρχαίας Κυπαρισσίας ἐν τῷ δεκάτῳ τμήματι (ἰταλιστί).

Περὶ τῆς τεχντροπίας τῶν εἰκόνων τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων μετὰ προβολῶν φωτεινῶν εἰκόνων ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ τμήματι (ἰταλιστί).

Νικόλαος Μ. Μπαλάνος Περὶ τῆς ἀναστυλώσεως τῶν Προπυλαίων καὶ ὑπόδειξις τῶν ἀναγκαίων ἔργων πρὸς ἀναστύλωσιν τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ Παρθενῶνος (γαλλιστί).

Νικόλαος Γ. Πολίτης Περὶ τῆς τοπογραφικῆς ἀξίας τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησιῶν χάριν τῆς διαγνώσεως ἀρχαίων ἱερῶν (γερμανιστί).

Ἔδρα τοῦ προσεχοῦς Δ' Διεθνoῦς Συνεδρίου ὠρίσθη ὁμοφώνως τὸ Ἀλγέριον.

Ἄμα δὲ τῷ πέρατι τοῦ Γ' Διεθνoῦς ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου ἤρξαντο αἱ συνεδρίαὶ τοῦ Γ' Διεθνoῦς Συνεδρίου τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, παραταθεῖσαι μέχρι τῆς 9 Ὀκτωβρίου. Ἀντεπροσωπεύθη δ' ἐν αὐτῷ ἡ μὲν ἐλληνικὴ Κυβέρνησις ὑπὸ τῶν κ. κ. Δημ. Κακλαμάνου, ἐπιτετραμμένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Ῥώμῃ καὶ Σπυρ. Π. Λάμπρου, τὸ δὲ Πανεπιστήμιον ὑπὸ τοῦ Σπυρ. Π. Λάμπρου. Οὗτος προώριζε διὰ τὸ Συνέδριον τοῦτο δύο ἀνακοινώσεις, προαγγελθείσας εἰς τὴν οἰκείαν ὀργανωτικὴν ἐπιτροπείαν, α') Περὶ τοῦ Ἑλληνος ζωγράφου τοῦ ιη' αἰῶνος Παναγιώτου Δοξαρά καὶ β') Δύο Παλαιολόγοι παριστανόμενοι ἐν ζωγραφίᾳ τῆς ἐν Περουσίᾳ Πινακοθήκης Vannucci. Ἄλλ' ἔνεκα τοῦ πλή-

θους τῶν ἀγγελθειτῶν ἀνακοινώσεων παρεκλήθη νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν δευτέραν, ἥτις καὶ θέλει δημοσιευθῇ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ Συνεδρίου ἢ δὲ πρώτη ἐδημοσιεύθῃ ἀνωτέρω σ. 265 κ. ἑ.

Εἰςηγούμενου τοῦ Σπυρ. Π. Λάμπρου τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας εἶχεν ἀναθέσει εἰς αὐτὸν, ὅπως μετὰ τοῦ συνεπιτετραμμένου κ. Κακλαμάνου καλέσωσιν, ἂν εὑρωσι τοῦτο πρόσφορον, ἐκ μέρους τῆς ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως τὸ Συνέδριον τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, ὅπως τελέσῃ τὴν προσεχῆ αὐτοῦ σύνοδον ἐν Ἀθήναις. Ἀλλὰ προὔπηρχον καὶ ἄλλαι προσκλήσεις ἐκ Παρισίων, Λειψίας καὶ Γάνδης. Μάλιστα δὲ περὶ τῶν Παρισίων ὑπῆρχε προσημείωσις ἐν ταῖς ἀποφάσει τοῦ Θ' Συνεδρίου χάριν τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ συνελεύσεως τοῦ ΙΑ' Συνεδρίου, προσεφέρετο δὲ ἡ Σορβόνη ὡς ἔδρα αὐτοῦ. Διὸ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑλλάδος διετύπωσαν τὴν ἐκ μέρους τῆς ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως πρόσκλησιν οὕτως, ὥστε νὰ μὴ θιχθῶσι τὰ προγενέστερα δικαιώματα τῶν Παρισίων. Οὕτω δ' ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδρίᾳ τῆς ὀλομελείας ὤρισθησαν μὲν ὁμοφώνως οἱ Παριῖοι ὡς ἔδρα τοῦ ΙΑ' Συνεδρίου, ἀλλὰ προσημειώθη χάριν τοῦ ΙΒ' Συνεδρίου ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, ὑποστηρικθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Συνεδρίου κ. Ἀδέλφου Βεντούρη, καθηγητοῦ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ τῆς Ῥώμης.